

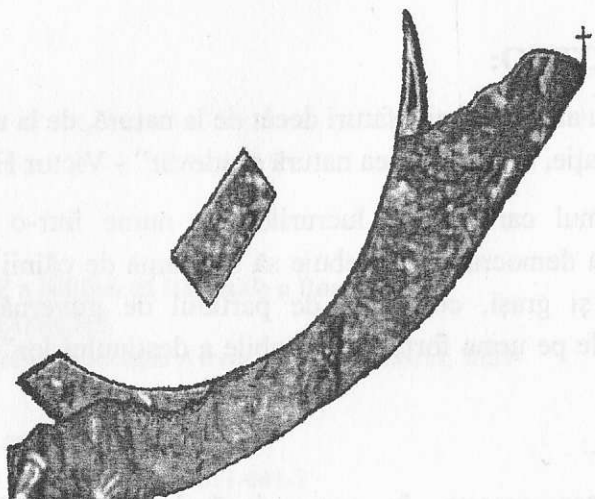
GHEORGHE AVRAM

Pecetea destinului

VOLUMUL UNU

*

LETRAS
Promovăm autorii români

1

— A început răzmerița! zise Ion al lu' Șoavă, din comuna Frăsinet, un bărbat la vreo patruzeci de ani, bine proporționat fizic, cu fața rotundă, pistruiată, cu ochii verzi și cu părul slinos, purtat neglijent. Ocupația? Derbedeu! Fusesse însurat de mai multe ori, dar nicio femeie nu putuse trăi cu el, căci era un om rău, mai ales la beție. Trecuse și prin pușcărie, șase luni, pentru niște nevinovate de găște, pe care le luase dindărăt de pe Lacul Predi, un ghiol ce se forma mai ales primăvara, din revărsarea pârâului Clănița după ploii și topirea zăpezilor și pe care le dusesese la dos, într-o poiată umbrită de stejari tineri, în păduricea Țalapia, la o aruncătură de praștie de satul Fundeni, care ținea administrativ de comuna Frăsinet. Și acolo, ferit de privirile indiscrete ale consătenilor săi, le luase gâtul la una câte una cu un cuțit vechi de bucătărie, cu prăsele din aluminiu și cu lama confecționată dintr-un vârf de lamă de coasă. Își umpluse traista, ce mai... Spre ghinionul lui însă, la acea oră, prin pădure se mai aflară și doi puști ai unei familii sărmame la cules de ghebe și ciuperci, care de voie, de nevoie asistaseră la întreaga scenă. Copiii, bănuind că hoțul va avea față de ei o reacție violentă, nu avuseseră curajul să se arate la față, să nu li se întâmple și lor ceva rău. Așa că stătuseră pitulați după niște tufe de măceși, până ce Ion dispăruse în profunzimea pădurii cu sacul, țesut din pânză de cânepă, în spate. Ajunși acasă, copiii însă le povestiseră

părinților tot ce văzuseră, iar dâșii, indignându-se grozav de cele auzite din gura lor, nu mai stătura nici o clipă pe gânduri și-i luară de mâini, cu binișorul, și-i duseră să-i povestească toate cele întâmplate și șefului de post al jandarmeriei rurale, Alexa Pricop, un om oacheș, cu puțin peste un metru și șaizeci și cinci de centimetri înălțime, rotofei la față, cu început de chelie, care la cei patruzeci și opt de ani ai săi era la fel de energic ca și la douăzeci și unu de ani, când fusese lăsat la vatră după efectuarea stagiului militar, cu gradul de sergent de cavalerie. Care grad îl ajutase enorm și datorită insistenței lui ca Inspectoratul General al Jandarmeriei Rurale, cu sediul în București, să-l angajeze, după ce avea să urmeze un curs intensiv de șase săptămâni, ca plutonier cu atribuții în menținerea ordinii și siguranței publice, ca dânsul să ia o decizie urgentă și corectă întru despăgubirea păgubașului... Acesta, după ce îi ascultă cu atenție, chiar dacă nu păru impresionat de cele întâmplate, în vasta lui carieră având de-a face cu fapte mult mai grave, săvârșite de localnicii pe care-i știa de-o viață și care în aparență păreau a fi cetățeni onești, descinse în mare grabă acasă la Ion, pentru a nu-i da posibilitatea acestuia să ascundă dovezile aceluia carnaj pășăresc. Și, într-adevăr, îl găsisese așa cum și sperase, nemaivăzându-și capul de treburi, opărind de zor la bieteale înaripate, ale căror surate salvaseră Capitoliul de invadatorii gali, în ceaunul în care făcea adesea mămăligă. Grație celor doi copii și acțiunii fulgerătoare decise de acest Javier al Jandarmeriei române, care în cei peste șaptesprezece ani de activitate în branșă se confunda, mai ales ca practician, cu justițiarul pragmatic corespunzător încadrării pentru care primea salariu, se putea spune despre Ion, cel care parcă trăia în silă, că avusese curat ghinion, după ce fusese săltat așa de rapid din căsuța lui sărăcăcioasă cu tavanele

afumate... Gâștele, în final, aveau să fie returnate adevăratului proprietar sub această formă neașteptată... Lucrul acesta i se întâmplase acum câțiva ani, după ce el se despărțise de prima lui muieră. Ce-i drept, la data când începe a se depăna povestea din filele acestui roman, ea nu mai era înflorită de gura lumii, întrucât nu mai era de actualitate... Ion al lui Șoavă, după cum își dădeau cu părerea unii și alții, ar fi putut să trăiască fără griji, ca tot omul gospodar, dar pentru el, munca devenise o povară de mai mulți ani. Mai ușor, ziceau ei, îi venea să ducă paharul la gură decât să meargă la muncile câmpului. Și nu greșeau deloc grăind astfel, știind ei ce știu... Cele două pogoane de pământ ce le primise de la părinții lui drept moștenire, ca să-și întemeieze și el un rost în viață, le munceau tot ai bătrâni, că de nu, ar fi rămas pârloagă ori ar fi fost vândute pentru a-și stinge poftele beregății. „Ferească sfântul să-l vază cineva pe el la prașilă la porumb, să smulgă o buruiană de lângă rădăcina unui cuib de fasole ori să taie din grâu o pălămidă cu oticul, că se va întâmpla minune mare în comuna noastră...” Așa zisese odată Jidanu al lui Băliguță, fără a avea în intenție a-l ponegri ori a-l lăuda cu ceva pe prietenul său de șpriț, în fața amicilor lor comuni, care se cam trăgeau din același aluat ca și Ion. Aceste munci deveniseră pentru el o povară, de când începuse să tragă la măsă fără măsură... Tot atât de dragi fiindu-i culesul recoltelor de pe câmp, precum și celelalte lucrări agricole, care, de altfel, făceau posibilă bunăstarea familiei lui în restul zilelor din an. Degeaba se ruga mamă-sa să le dea și el o mână de ajutor, că aveau din plin nevoie de acest lucru, deoarece nici ea, nici bărbatu-său nu mai erau în puteri ca pe vremuri, că „blestematul”, spre marea lor mâhnire sufletească, nici în ruptul capului nu voia să se învoiască la treabă. Când se

întorcea acasă beat însă de la magazinul domnului Rugeanu Ioanidis, îi sărea țandăra din te miri ce. De cele mai multe ori începea să țipe și să înjure prin casă și prin curte, ca apucatul, de-l știau toți vecinii, că el se săturase de așa mâncare proastă, zi de zi: mămăligă, ceapă și brânză, lapte și ouă ochiuri. De parcă ailalți membri ai familiei sale ar fi mâncat pui fripți și ar fi tăiat pe ascuns în fiecare lună câte un groșteu de porc și l-ar fi halit fără el, iar lui i-ar fi pus dinainte lături adunate de prin oale și crățiți. La cât venit aducea el familiei pe parcursul unui an întreg, ar fi fost drept să nu mai facă atâtea nazuri în fiecare zi, nici dacă bucatele care i se puneau dinainte în strachina smălțuită de lut ars ar fi fost încropite ca în familiile sărace, dintr-o zeamă chioară cu zarzavat, cu linte și cu ardei iute pentru gust. Dar asta-i altă poveste. De banii strânși cu atâtea sacrificii de cei bătrâni, pentru care aceștia se zgârceau făcând economii, punându-și existența sub semnul întrebării, pe care el îi prăpădea cu ușurință dându-i pe gât, nu amintea, în schimb, niciodată. Și chiar dacă nu făcea tărațoi, când venea beat criță de la magazinul domnului Rugeanu Ioanidis, după cum îi era obiceiul, tot umbla de colo până colo prin casă, ca turbatul, bufnind și trântind ușile. Și i se bulbucau ochii în cap, ca unui om ce nu se mai află în toate facultățile lui mintale, și lăsa impresia că nu se mai suportă nici pe sine. Din această cauză, maică-sii i se făcea frică de el și ca să nu facă vreo prostie cumva, cum făcuse acum câțiva ani unul al lui Toma ce-l găsisese lumea spânzurat de crengile unui nuc bătrân la marginea satului, prefera să rabde ea și moșul ei, numai ca să-și știe plodul sănătos. Îi pune dinainte să mănânce ce-i pofta sufleteșul, după posibilitățile familiei lor. Dacă voia coaste și bucățele de pecie, din cele puse la păstrare, din porcul ce-l tăiaseră în ajunul

Crăciunului, asta îi pune... Bunătățile astea se mai găseau, din fericire, în puțina untură de pe fundul oalei smălțuite de două vedre, aflată între cele două hambare: cu făină de grâu și cu mălai de porumb, datorită cruntei economii pe care o făcea sărmana femeie, de bună seamă, pe tot parcursul lunilor de iarnă și de primăvară. Avusese grijă să pună acolo, în fiecare an, cu acordul bărbatului ei, firește, astfel de bunătăți, ca să aibă și familia lor, ca tot românul gospodar, ce să puie-n traistă la seceriș și la treieriș, să nu rădă lumea de ei pe la capul tarlalelor, ca de niște sărăntoci, cum răsaseră cu ani în urmă de Oița lu' Gaură, care la prânz, ea și cu cei doi fii ai ei își dreseseră foamea cu un drob de mămăligă, o ceapă de apă și un ou, pe care îl împărțiseră în trei părți egale, că în acea perioadă munca era extrem de istovitoare și ea nu mai avea timp și de gătit. Dar biata femeie, strânsă cu ușa și nemandorind să le mai știe lumea neajunsurile din casă, n-avea tăria sufletească să-i înfrunte mofturile descreieratului ei și trebuia să-și încalce legământul care ținea de prima zi de seceriș, care și-l făcea sieși, că de data asta va fi pentru ultima oară când va mai umbla în oala cu jumări. Așa că mai scormonea încă o dată pe fundul oalei smălțuite, cu lingura ei de lemn, pe care o folosea îndeosebi pentru amestecatul mâncărilor în crățiți, cu coada scorojită și înnegrită de flacăra și fumul iute ale vetrei, după câte o bucățică de pecie, un crâmpel de cârnat și o coastă, două, ca să-i astâmpere foamea progenerurii sale, rupând în mod indirect puțin câte puțin și din viețile lor bătrâne și rupte de muncă.

Începuse să bată vântul și să se lase frigul.

Magazinul grecoteiului Rugeanu Ioanidis, un bătrânel ce trecuse binișor de șaizeci de ani, ușor adus de spate, ce avea părul

și barba alb-roșcat, obrazul prelung, scorjit, ochii verzulii spălăciți, pe care lumea îl alinta cu apelativul Geană, ocupa o poziție cât se poate de centrală în comuna Frăsinet, fiind construit vizavi de școala primară, foarte aproape de moara boierului Elefterie Manu Octavian, de sediul primăriei și de sediul poștei. De la dânsul, desigur, își făceau aprovizionarea majoritatea sătenilor care fuseseră nedreptățiți de soartă, după cum le permitea și punga, ca să-și ducă traiul lor mizer cu fruntea sus. În magazinul domnului Geană, sătenii găseau cam de toate cele de trebuință, pentru a fi oameni buni gospodari. Cel mai restrâns spațiu era ocupat de câteva obiecte de uz casnic, cum ar fi cuie, caiele, sape, săpăligi, coase, ciocane, clești, patenți, balamale, chei fixe, tezle, fierăstrae, securi, topoare, satâre, cazmale, lopeți, târnăcoape, seceri, câni, găleți, felinare și lămpi care funcționau pe bază de petrol. Spațiul central era destinat bunurilor de larg consum: sării, orezului, fidelei, zahărului, uleiului, conservelor de pește, marmeladei, halvarei, mirodeniilor și bomboanelor de tot felul, chibriturilor, tutunului, lumânărilor, tămâiei și articolelor de librărie. Nu lipseau din rafturile galantarului nici pânzeturile din in dintre cele ieftine, bune pentru confecționarea cămășilor și nădragilor, fineturile, stămburile, basmalele, broboadele, baticurile și nici sulurile cu aba, tercot și velură. Mărfurile aflate pe rafturile de încălțăminte erau mai greu vandabile, dar destul de apreciate de localnici. Cele mai diversificate și vândute articole de încălțăminte erau opincile și saboții cu talpă de lemn. La baza rafturilor din magazin se mai găseau în două coșuri de nuiete aruncate amestecat: câteva perechi de teniși de pânză, câteva perechi de teniși de gumă, câteva perechi de pantofi cu fețele din piele sintetică și câteva perechi de sandale pentru copiii cuprinși între opt și cincisprezece ani. Spațiul cel mai cuprinzător al

magazinului domnului Rugeanu Ioanidis era destinat mușteriiilor săi, cărora le frigeau gâturile după băuturi alcoolice și cărora el le dădea posibilitatea să aleagă între țării autohtone și specialitățile autohtone, adică între: vinul de masă și țuica de prună, între palinca autohtonă și votca rusească, între secărică, vermut, coniac, lichior și berea la draft, produsă de Fabrica de bere Grivița. Anume, pentru ca acest tip de mușterii să se simtă ocrotiți de privirile aprige ale anumitor personaje din comună și să poată fuma în voie mahoarcă de cea mai proastă calitate, domnul Rugeanu Ioanidis amenajase în prelungirea galantarului și o a doua încăpere. Dar ca mușteriii lui să intre în cea de-a doua încăpere, să poată lua loc pe unul din scaunele fără spătar, la una din cele cinci măsuțe de fier forjat, trebuia mai întâi să treacă de peretele despărțitor din lemn de brad, respectiv, prin arcada decupată în el... Pentru comercializarea băuturilor alcoolice neîmbuteliolate, patronul însă nu avea autorizație. Dar cine îndrăzne să-l tragă pe el la răspundere în această comună, în vadul lui? Că se avea la fel de bine și cu șeful de post, și cu primarul. Amândoi treceau destul de des pe la el prin crâșmă să tragă la măsă fără să plătească. Lui i se permitea să încalce legea. Nu-i era teamă că va primi vreo amendă... Acest business clandestin, este drept, îi aducea și cei mai mulți gologani la pungă. Când vremea permitea, consumatorii de băutură și mahoarcă se așezau fără opreliști pe marginea șanțului, ca muierile, să vadă și să fie văzuți și salutați de toți trecătorii... Uneori însă, patronul magazinului avea parte și de scandaluri, care se lăsau mai întotdeauna cu scaune rupte, pahare ciobite, sticle făcute zob pe mese și pe sub mese și consumatori care cu greu mai puteau fi scoși din local. Din această cauză, de fiecare dată se jura în fața acelor care-i călcau pragul în ceasurile

următoare: că el o dă dracului de afacere, că o să închidă localul și gata, că mai mult pierde decât câștigă, datorită acestor neoameni care-i devastează magazinul. Că, se mai văita el, se săturase până-n gât de asemenea cetățeni fără pic de bun-simț, căroră el le permitea, datorită cumsecădeniei sale, să chefuliască în localul lui, pe care numai el știa cu câtă trudă îl ridicase din temelii, până se îmbătau ca porcii... În ziua următoare însă, după ce își recupera și ultimul sfaț de la cei care îi săvârșiseră stricăciunile, o lua de la capăt, găsind motiv să urce puțin prețurile, făcându-se că uită de blestemele ce le adusese cu o zi înainte afacerii sale neprofitabile, uitând să le mai pună vreo condiție mușteriiilor săi până la următorul scandal. Și tot așa. Afacerea, în fapt, cu acele mici inconveniente mergea conform așteptărilor sale și el prospera. Lucrul acesta reieșea prea bine și din actele contabile. Doar cetățenii mai de vază ai comunei cumpărau băutură îmbuteliată să o consume acasă, cu familia ori cu cine or fi având ei poftă. Aceștia preferau, din varii motive, să-i ocolească la o anumită distanță pe drojdierii comunei de fiecare zi, care beau pentru că aveau amărăciune în suflet, pentru că nu doreau să-i vadă în fața ochilor, ca să nu fie nevoiți să le intre în voie. Se fereau de ei ca dracul de tămăie, să nu-și piardă aura lor de buni gospodari, că aveau fete de măritat și flăcăi de însurat, pe care o căpătaseră în timp, datorită vieții lor cumpătate pe care o duseseră până atunci. De asemenea, doreau să ocolească magazinul și ca să evite discuțiile inutile cu unele personaje pitorești ale comunei. Că, de bună seamă, Ion al lu' Șoavă, arătându-și imaginea sufletului său care emana multă amărăciune, le striga în față, când era afumat: „Ce mă, nu vă lasă muierile să trageți și voi de dușcă, la nea Geană? O să dați colțul mâine-poimăine, nădăjduind la vremuri mai bune și n-o să mai

aveți timp să vă bucurați de viața asta liniștită, pe care v-o închipuiți în mințile voastre pline de gărgăuni și de fumuri, de oameni dați dracului de cumpătați, că veți avea parte de ea și peste câțiva ani, când o să aveți mai mult timp și pentru așa ceva. Banii o să vi se îngălbenească încet-încet sub saltea, până o să vină funciirea ori vreo stabilizare să vi-i ia ori să vi-i devalorizeze și o să vă sature pe toți zgârciogii din comuna asta de făcut averi, ascultați-mă pe mine! Ori o să muriți ca proștii, cu gâturile uscate”.

Ion, care, într-un fel fie spus, era un consumator înrăit de țării și de vinețuri, aflat în seara aceea fatidică pentru destinul său ulterior la una dintre mesele magazinului domnului Rugeanu Ioanidis, datorită alcoolului turnat fără scop pe gât, se simțea într-o formă de zile mari, se dezbrăcase la bustul gol și încerca să impresioneze prin această demonstrație de forță pe amicii săi care-i țineau tira, cu la fel de puțină glagorie în cap ca și el, cât de bine trupul lui suporta frigul și se călise după un singur an de pârnaie. Până în ziua aceea, era la fel de adevărat că niciun om cât de cât cu glagorie în cap din acea comună, destul de liniștită, de altfel, nu îndrăznise vreodată să-și etaleze talentele în felul acesta. Și n-are rost să mai fac vorbire despre el, că uneori, la îndemnul celorlalți, ridica masa în aer cu dinții, mușca din sticla halbei de bere până când o făcea țandări, fără să se taie, că mi-ar lua prea mult spațiu și dumneavoastră, cititorilor, v-aș răpi prea mult timp prețios și nu v-aș înlesni cu nimic introducerea în desfășurarea ulterioară a evenimentelor în romanul de față, povestindu-vă aceste fapte nerelevante. Toată această descriere o fac însă numai din dorința ca domniile voastre să pătrundeți cu gândul direct în miezul evenimentelor din acea vreme, fiindcă e bine să cunoașteți de la bun început psihologia acestei pături

importante a cetățenilor din mediul rural, din Regat, care nici pe departe nu păreau a trăi în suferință, pe cât puteau a răbda. De asemenea, prin aceste mici amănunte, ale acelor fapte unice, greu de explicat din punctul de vedere al unui om cu judecata limpede, veți înțelege pe deplin de ce Ion al lu' Șoavă se distra copios pe seama celorlalți, precum și ceilalți se amuzau teribil pe seama lui.

— De unde știi, bă, Ioane? întrebă al Fâșchi, un țăran îndesat și vânjos, cu fața puhavă, ca etate cu vreo zece ani mai tânăr decât interlocutorul său, fără să ridice capul și ochii care priveau fix în fundul paharului său, în care se mai găsea abia un strop de băutură. Era însurat și avea doi copii: băiat și fată. Pământ nu avea decât un pogon și jumătate și vreo zece ari de vie, cu butuci numai zaibăr și terasă, la marginea comunei, în intravilan.

— Vorba se duce, bă! întări slăbănogul de Ciurel, un brunet în vârstă de vreo patruzeci și opt de ani, de statură mijlocie, cu fruntea lată, părul înspicat și mutră slugarnică și care avea două prăjini de pământ pe Valea Mierlei, o jumătate de hectar pe Câlnește, pe care, de regulă, îl semăna un an cu grâu și celălalt an îl semăna cu porumb, o joardă pe o coastă, pe un teren nisipos, pe care de fiecare dată îl puneau cu semănătură de porumb să aibă nutreț pentru cele două căprițe ale sale, cu care se mândrea foarte tare pentru producția lor mare de lapte, și un clin de loc dinspre drum, pe care îl însămânța cu mături, să aibă ce lucra pe timpul iernii și cu ce ieși la târg duminică, să facă un ban chinuit și să mai vadă și el lumea. Câte grâne scotea de pe pământul său și cu câte mai primea de la boier, pentru zilele

de muncă pe care le presta în timpul anului cu întreaga lui familie, îi ajungeau cu chiverniseală să trăiască greu, de la an la an, ca o familie amărâtă. Este drept că și nevastă-sa, născută în zodia Scorpionului, se arătase foarte chibzuită. Ea, în fapt, ținea baierile pungii destul de strâns legate, fiind în acest fel capabili să-și întrețină familia alcătuită din cele patru guri, fără a se face de răs în sat, că el dă banii pe băutură și puradeii lor suferă de foame.

— Lasă-l, bă, să vorbească! De ce nu-l lași? se răsti Jidanu al lu' Băliguță la el, un om aspru și urăcios, de statură mijlocie, uscățiv, cu figură asiatică, și el un împătimit al localului.

— Păi, eu nu-l las? interveni din nou Ciurel, simțindu-se ofensat, privindu-i ochii sticloși încremeniți de ciudă.

— Mai du-te dracului, că ești prost! i-o retează Jidanu al lu' Băliguță.

— Păi, nu venii, mă, boule, de la București! Acolo se știe tot, mă, boule! Că au scris gazetele! se înfoie Ion.

— Și ce-au scris? întrebă un altul de la o masă învecinată. Ne dă pământ ori va trebui să ne ducem suspinul în moarte?

— S-a dus vremea dreptății judecate după fierul înroșit în foc ținut în mână, ca pe vremea sclavagismului din Transilvania... Acum s-a lătit duhul răzmeriței prin comunele moldovenești! Arde țara, mă, oameni buni! Le-au luat totul la boieri: caii, vacile, oile, porcii, tot ce-au găsit pe bătăturile dumnealor și prin hambare. Au dat foc: la conace, la grajduri, la șirele de paie și la nutrețurile pentru vite. La Botoșani, tinerii sergenți militari au coabitat cu muncitorii și cu țăranii, iar țișanii le-au pus evreilor